

Etelä-Savon hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin
Risto Kortelainen
Sami Sipilä, vastuuvalmistelijat

Kannanotto

Etelä-Savon sivistyspalveluiden kannanotto Etelä-Savon hyvinvointialueen organisaatorakenteeseen

Etelä-Savon lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmä on esittänyt vahvan huolen tulevan hyvinvointialueen organisaatorakenteen vastaamisesta lasten ja nuorten hyvinvoinnin tuen ja hoidon tarpeisiin sekä Etelä-Savossa jo tehtyyn kokonaisvaltaiseen ja eri toimijoiden yhdessä rakentamaan työhön lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Etelä-Savon hyvinvointialuetta koskevissa organisaatioluonnoksissa ei ole tietojemme mukaan suunnitelmassa koota lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalveluja yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Esitämme, että organisaatorakenneluonnos otetaan uudelleen tarkasteluun ennen asian viemistä päätöksentekoon ja Etelä-Savon hyvinvointialueen organisaation yksi johtamisen ja talouden kannalta yhtenäinen kokonaisuus muodostuu **lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalveluista opiskeluhoitopalvelut mukaan lukien sekä niiden yhdyspintatyöstä** kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Perustelemme esitystämme useilla asioilla:

1. Lapsi ja nuori ei ole itsenäinen toimija ilman perhettään. Lapsen ja nuoren hyvinvointiin vaikuttaa koko perheen hyvinvointi, mikä velvoittaa **kokonaisvaltaiseen monialaiseen toimintatapaan** niin hyvinvoinnin, terveyden, kasvun ja oppimisen ongelmia ennalta ehkäisevässä työssä kuin palveluissa.
2. Hyvinvointialueen organisaatorakenteen **tulee turvata maakunnan tulevaisuutta**. Kokonaisvaltainen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden turvaaminen on Etelä-Savon hyvinvoinnin ja elinvoiman sekä ikäihmisistä huolehtimisen edellytys.
3. **Elinkaaritoimintamalli** on järkevä tapa rakentaa lasten, nuorten ja perheiden palvelut, joissa on **paljon yhdyspintoja** kuntien, kuntayhtymien, oppilaitosten, järjestöjen ja seurakuntien toiminnan kanssa. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa tarvitaan jatkuvaa yhteensovittavaa johtamista ja kehittämistä sekä laadullisista, toiminnallisista että taloudellisista syistä. Lasten, nuorten ja perheiden palvelun kokoaminen yhtenäiseksi olisi samaan tapaan elinkaarimallin mukainen kuin luonnosteltu vanhuspalveluiden kokonaisuus. Yhteistyökumppanina kunnissa toimivat sivistystoimet, joissa myös lasten ja nuorten palvelut on koottu sivistystoimen alle kokonaisuudeksi.

4. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ohjeistuksissa hyvinvointialueen luomista varten on todettu, että **perhekeskus muodostaa toimintayksikön**, joka on hallinnollisesti ja taloudellisesti vastuussa tehtäviensä hoitamisesta. Tätä linjausta tulisi noudattaa myös Etelä-Savon hyvinvointialueen rakenteessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ohjaa perhekeskustoimintaa linjauksillaan ja on kuvannut perhekeskuksen tehtävät. Perhekeskusten tulee olla monialaisia, samoin perhekeskustoimintamallin kaikkine yhdyspintoineen. Opiskeluhuollon palveluiden osalta todetaan, että ne voidaan liittää osaksi perhekeskusta. THL:n perhekeskussivusto: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/perhekeskus>
5. Etelä-Savossa **on useiden vuosien ajan vahvasti kehitetty** monialaista ja monitoimijaista **lasten, nuorten ja perheiden palvelujen ja varhaisen tuen yhteensovittavaa johtamista** kuntien, Essoten, Sosterin, järjestöjen ja seurakuntien ja oppilaitosten kanssa. Etelä-Savossa on mm. koko hyvinvointialueen yhteinen lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmä, yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä lukuisia työryhmiä perhekeskustoimintamallin toteuttamiseksi koko maakunnan alueella. Tähän liittyy mm. yhteistä näyttöön perustuvien menetelmien kouluttamista ja kehittämistä, eroauttamisen ja varhaisen tuen kehittämistä, kohtaamispaikkojen perustamista ja kehittämistä, yhteisesti suunniteltua ennaltaehkäisevää työtä sekä perhekeskustoimintamallin toimeenpanoa. Etelä-Savon eri tahojen toimijat ovat vahvasti mukana myös valtakunnallisessa perhekeskusverkostossa.
6. Etelä-Savossa on jo useita monialaisia organisaatorajat ylittäviä toimintamalleja lasten ja nuorten asioissa. **Monialaiset matalan kynnyksen toimintamuodot** ovat ihmislähtöisen toimintakulttuurin luomisen ja vahvistamisen edellytys, esim. perheneuvot, ohjaamot, perheiden kohtaamispaikat, kouluille ja oppilaitoksiin jalkautuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, ml. opiskeluhoitopalvelut. Näillä toiminnoilla on monialaiset ohjausryhmät, joissa sovitaan toiminnan sisällöistä, talousvastuista ja kehittämislinjoista. Lisäksi alueella on useita kohtaamispaikkoja osana perhekeskusverkostoa, joissa toiminnan eri osat ovat hyvinkin tasavertaisesti jaettu sivistyspalvelujen, sosiaalipalveluiden, terveystalveluiden, järjestöjen ja seurakuntien kesken. Yhteiset toimintamallit vaativat keskustelua ja päätöksentekoa myös rahoituksesta ja eri organisaatioiden työntekijöiden työpanoksen käytöstä. Kuvatuista syistä johtuen johtaminen hyvinvointialueella tulee olla yhtenäistä, koska **yhteensovittavia kumppaneita on niin suuri määrä** (kunnat, kuntayhtymät, järjestöt, seurakunnat, oppilaitokset jne.).
7. Monialaisella yhteensovittavalla johtamisella pystytään vastaamaan paljon kustannuksia sisältävien palvelujen järjestämiseen kustannustehokkaammin kuin sektoroituneella johtamisella. Yhteensovittavaa johtamista tarvitaan monella tasolla, niin varhaiskasvatus-, esiopetus- ja perusopetusikäisten lasten kuin toiselle asteelle siirtyneiden nuorten ja

heidän perheidensä hyvinvointiin ja terveyteen liittyen. Etelä-Savon kunnissa on jo monia eri tasojen yhteisiä työryhmiä esim. varhaiskasvatuksen, opetuspalvelujen, nuorisopalveluiden ja sosiaali- ja terveystalouden kesken. Mitä yhtenäisempi lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveystalouden johtaminen on, sitä helpompaa on rakentaa muiden kumppaneiden kanssa sujuvat **taloudelliset ja tarkoituksenmukaiset toimintamallit** kuntia ja hyvinvointialuetta taloudellisesti kuormittavien yksilökohtaisten palvelujen järjestämiseksi.

8. Opiskeluhoitopalvelut siirtyvät kokonaisuudessaan osaksi hyvinvointialueita. Monialaiset opiskeluhoitopalvelut eli esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen koulutuksen **opiskeluhoitopalvelut, psykologi- ja terveydenhoitopalvelut muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden** koulujen ja oppilaitosten arjessa. Niiden tulee muodostaa yhtenäinen kokonaisuus lasten, nuorten ja perheiden palvelujen sisälle. Essoten alueella on jo kokemusta opiskeluhoitopalvelut, psykologi- ja terveydenhoitopalveluiden kokoamisesta yhtenäiseksi tiimiksi perusopetuksen ja toisen asteen palveluiden osalta, osin myös esiopetuksen. Tämä on todettu kuntien kannalta hyväksi ratkaisuksi, että yksittäisellä kunnalla ja koululla tai oppilaitoksella on olevat palvelut ovat yhden esimiehen alaisuudessa. Palveluiden yhteen kokoaminen varmistaa oppilas- ja opiskelijahoitoturvallisuuden laadukasta ja yhdenvertaista toteuttamista sekä yhdyspintojen rakentamista.
- Opiskeluhoitopalvelut ovat tärkeä yhteistyökumppani niin kuntien sivistystoimelle kuin yksittäisille kouluille ja oppilaitoksille monien yhteisten lakisääteisten tehtävien johdosta (lakisääteiset monialaiset asiantuntija-, oppilashuolto- ja ohjausryhmät, lakien ja opetussuunnitelmien mukaiset monialaiset suunnitelmat jne.). Yhdyspinta tulee rakentaa yksittäisen koulun, oppilaitoksen ja kunnan näkökulmasta niin tiiviiksi kuin mahdollista ja siihen päästään parhaiten luomalla opiskeluhoitopalveluista yhtenäinen hallinnollinen ja toiminnallinen kokonaisuus, jossa kunkin kunnan tai oppilaitoksen opiskeluhoitopalvelujen henkilöstö on yhden esimiehen johdettavana.
- Opiskeluhoitopalvelut ja yksilön ympärille koottavat monialaiset asiantuntijaryhmät ovat myös **merkittävä yhdyspinta koulun/oppilaitoksen sekä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen välillä.**
9. Varhaiskasvatuksessa ei ole opiskeluhoitopalveluja, ja siksi yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon muiden palvelujen kanssa on ja tulee olla tiivistä ja kehittyä edelleen niin ennaltaehkäisevän toiminnan kuin palveluohjauksen ja monialaisten palvelujen osalta. Mitä yhtenäisemmän johtamis- ja toimintakokonaisuuden lasten ja perheiden sosiaali- ja terveydenhoitopalvelut muodostavat, sitä helpompi rakentaa toimivia **toimintamalleja varhaiskasvatuksen kanssa perheiden muuttuviin tuen tarpeisiin sekä edistää lasten ja perheiden hyvinvointia ja terveyttä.**

Kaikkien palvelujen osalta yhdyspinnat tulee rakentaa lapsen, nuoren ja perheen näkökulmasta niin toimiviksi kuin mahdollista niin, ettei heidän tarvitse pohtia, mistä organisaatiosta mikäkin tuki ja palvelu tarjotaan.

Etelä-Savon lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmän saaman esittelyn mukaan valmistelussa on edetty käytännönläheisellä tavalla, jossa tavoitteena on rakentaa uutta organisaatiota jo olemassa olevat hyvät käytännöt ja toimintamallit hyödyntäen. Tämä kuulostaa tavoiteltavalta myös hyvinvointialueen asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kannalta ja myös siihen vedoten toivomme jo tehdyn lasten, nuorten ja perheiden palvelujen yhteen sovittavan johtamisen ja kehittämisen ja vahvan integraatiopyrkimyksen kunnioittamista ja vahvistamista uuden hyvinvointialueen organisaatiossa vielä nykyisiäkin käytäntöjä vahvemmin.

Etelä-Savossa 31.12.2021

Anne Julin, palvelujohtaja, Puumala
Jukka Keituri, opetusjohtaja, Pieksämäki
Katja Koivunoro, lukion rehtori-sivistysjohtaja, Rantasalmi
Mervi Palmu, hallintojohtaja, Sulkava
Mika Huovinen, sivistys- ja hyvinvointijohtaja, Kangasniemi
Mikko Ripatti, sivistystoimenjohtaja, Savonlinna
Sari Aarniokoski, sivistysjohtaja, Mäntyharju
Tommi Tikka, rehtori-sivistystoimenjohtaja, Enonkoski
Velimatti Salmi, vs. sivistysjohtaja, Juva
Virpi Siekkinen, sivistysjohtaja, Mikkeli

Kannanottomme yhteyshenkilönä toimii

Sivistysjohtaja Virpi Siekkinen
Mikkelin kaupunki
PL 33, 50101 Mikkeli
Puh. 044 794 3000
virpi.siekinen@mikkeli.fi